

رونمایی از کتاب «دولت و جامعه در دوره عثمانی» / حداد عادل: مصمم به معرفی جهان اسلام به پژوهشگران هستیم

مدیرعامل بنیاد دایره المعارف اسلامی در آیین رونمایی از کتاب «دولت و جامعه در دوره عثمانی» گفت: انگیزه ما در ترجمه این دو جلد کتاب مفصل این بود که منبعی گسترده در اختیار نویسندگان ایرانی باشد.

به گزارش خبرنگار گروه فرهنگی خبرگزاری آنا، حداد عادل مدیرعامل بنیاد دایره‌المعارف اسلامی با عرض تبریک به مناسبت میلاد امام زمان (عج) و آغاز نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران گفت: ما در چنین برهه‌ای کتابی را رونمایی می‌کنیم که ۸ سال انتظار امروزش را کشیده‌ایم.

وی اظهار کرد: موحد امروز پشتوانه‌ای برای محققان ایرانی در شناخت عثمانی و دیروز ترکیه است. در قرن ۱۶ میلادی و ۱۱ هجری ۳ امپراطوری بزرگ بر بخش وسیعی از عالم اسلام حکومت می‌کرد. پادشاه صفوی، امپراطوری عثمانی و گورکانیان هند به قدری قدرت داشتند که هیچگاه مجموع قدرت‌های سیاسی جهان اسلام به اندازه آن دوران نبود.

دولت و جامعه در دوره عثمانی گامی برای شناخت ریشه‌ها

حداد عادل بیان کرد: سه امپراطوری مقتدر و کمابیش هم تراز بر این خطه پهناور حکومت می‌کردند و از عزت جهان اسلام دفاع می‌کردند. صفوی در میانه دو قدرت عثمانی و گورکانی مغول حضور داشت و با هر دو امپراطوری رابطه گسترده‌ای برقرار می‌کرد. امروز سرنوشت جهان اسلام به کلی با آن روزگار مفاویت شده ولی سه دولت ترکیه، ایران و هند همچنان سه دولت موثر و نقش‌آفرین در آسیا و این خطه از جهان هستند. بی‌شک نقش امروز آنها و روابط امروز این سه کشور بزرگ بی‌ارتباط با ریشه‌های تاریخی کهن و دیرینه آنها نیست و ما خوشحال هستیم که با ترجمه کتاب دولت و جامعه در دوره عثمانی گامی برای شناخت این ریشه و پیشینه برداشته‌ایم.

عادل بیان کرد: ایران و ترکیه امروز با یکدیگر در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی و امنیتی همکاری دوجانبه دارند و در مسائل منطقه‌ای باهم مرتبط هستند و گاه هم باهم اختلاف نظر دارند اما این اختلاف نظرها مانع از دوستی و همکاری نبوده است.

وی ادامه داد: در پاسخ به این سوال که چرا بنیاد دایرةالمعارف اسلامی و فرهنگستان برای ترجمه این کتاب همت کرده‌اند باید بگوییم که مسلمانان یکدیگر را نمیشناسند، ما از حال امروز و دیروز همسایگان خود باخبر نیستیم تا چه برسد به کشورهای دور. دانشجویان ما هم شاید اطلاعات دقیقی از تاریخ عثمانی که همسایه ما بوده و با ما جنگ و آشتی داشته ارتباطی ندارند چه رسد از حال مسلمانان کشورهای چینی و اندونزی.

یکدیگر را نمیشناسیم

وی افزود: ما یکدیگر را نمیشناسیم. امروز بسیاری از جوانان کشور ما اروپا را بیشتر و بهتر از قهرمانان تاریخ گذشته خود میشناسند.

مدیرعامل بنیاد دایرةالمعارف اسلامی تصریح کرد: در ایران بعد از پیروزی انقلاب سعی کرده‌ایم در حد امکان غفلت‌های موجود نسبت به شناخت کشورهای همسایه را جبران کنیم. به دو نمونه ملموس و مشخص اشاره می‌کنم که یکی دانشنامه جهان اسلام است که بیست و چهارمین جلد آن در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران عرضه می‌شود و تاکنون نزدیک به بیست و دو هزار صفحه درباره جهان اسلام در بنیاد دایرةالمعارف اسلامی تحقیق کرده‌ایم. ما در بنیاد مصمم هستیم جهان اسلام را به پژوهشگران امروز ایران بشناسانیم. انگیزه ما در ترجمه این دو جلد کتاب مفصل این بود که منبعی گسترده در اختیار نویسندگان ایرانی باشد.

وی افزود: نمونه دومی که شاهد صدق ادعای من است تشکیل گروه مطالعات آسیای صغیر در فرهنگستان زبان و ادب فارسی است. ما در فرهنگستان گروه پژوهشی ایجاد کرده‌ایم برای بررسی زبان و ادب فارسی در آسیای صغیر در این باره مجله معتبری نیز منتشر می‌شود. تالیف مقالات را برای دانش‌نامه چند جلدی آغاز کرده‌ایم که به زبان و ادبیات فارسی در آسیای صغیر اختصاص دارد.

وی تأکید کرد: دیدگاه من درباره ایران و ترکیه امروز ضرورت آشنایی بیشتر است. من مقاله‌ای در همین باره نوشتم که در مقدمه جلد اول کتاب منتشر شده است.

حداد عادل درباره سابقه ترجمه تصریح کرد: نخستین بار پیشنهاد ترجمه کتاب از سوی احسان اوقلو داده شد که بیش از بیست سال است باهم دوست هستیم. وقتی رئیس مجلس بودم وی پیشنهاد کرد که کتاب تاریخ و جامعه در دوران عثمانی را به فارسی برگردانیم چرا که به چند زبان ترجمه شده است. من نیز استقبال کردم و خالد ارند به ایران آمد و قرارداد ترجمه منعقد شد بنابراین کار ترجمه را آغاز کردیم. در این میان از نصیری هم خواستیم مترجمانی دعوت کند. وقتی قرار شد اسم من روی کتاب چاپ شود با اینکه ترکی استانبولی نمی‌دانم اما موظف بودم آنچه در توانم بود را به کار گیریم تا این کتاب به نحو شایسته در اختیار جامعه فارسی زبان قرار گیرد.

ترجمه کار آسانی نبود

وی با ابراز خرسندی از رونمایی کتاب، گفت: کار ترجمه کار آسانی نبود برای اینکه تاریخ یک روزگار سپری شده را می‌خواست بازگو کند آن هم از زبانی به زبان دیگر. این کتاب سرشار از اصطلاحات تاریخی فرهنگی و اجتماعی که پیدا کردن معادل‌های آن بسیار مشکل بود.

عادل ادامه داد: مهم این بود مترجمانی همکاری داشته باشند که کتاب‌ها را متناسب با موضوع امروز ترجمه کنند و خوشبختانه هر یک از مترجمان کتابی را ترجمه کردند و پس از آن ما کار را به ویراستار سپردیم که هم‌کاری دانشمندی چون کاتبی باز هم شانس دوباره ما بود.

وی در ادامه با اشاره به همکاری دیگر افرادی که در بخش‌های مختلف کتاب همکاری داشتند اظهار کرد: هنرمند صفحه‌آرایی سعی کرده تا کسی که این کتاب را می‌بیند در ذهن خود دوره عثمانی را تداعی کند بنابراین طرح‌ها، خطاطی‌ها و صفحه‌عنوان کتاب با سبک کتابهای دوره عثمانی آرایش شد. تلاش‌ها بر این بود که ترجمه به فارسی به گونه‌ای باشد که به دانشجویان کمک کند و ارزش اهدا به دوستان ترکی را داشته باشد. ما می‌خواستیم کتابی به ترکیه بفرستیم که معرف سطح دانش، هنر و صنعت چاپ در ایران باشد.

در آغاز عثمانی‌شناسی هستیم

وی اظهار کرد امیدواریم این کتاب که مسلماً غنی‌ترین و مفصل‌ترین منبع عثمانی‌شناسی ایران است به تحقیقات عثمانی پژوهی در ایران کمک کند. ما در آغاز عثمانی‌شناسی هستیم. سی سال است که به برکت انقلاب اسلامی عثمانی‌شناسی جدی گرفته شده و اطمینان داریم همه‌کسانی که تحقیق می‌کنند درباره این دوره مهم بعد از مراجعه به این کتاب بی‌نیاز نخواهند بود.

از نقد درباره محتوا انتقاد می‌کنیم

مدیرعامل بنیاد دایرةالمعارف اسلامی گفت امیدوارم این کتاب در محافل علمی و تحقیقی مورد بررسی قرار گیرد، معرفی و نقد شود. ما از هر نقدی چه درباره محتوای کتاب و چه ترجمه استقبال می‌کنیم. هیچ‌کسی که کار ترجمه انام داده باشد نمی‌تواند ادعا کند که ترجمه‌ای بی‌نقص داشته و همیشه کسی وجود دارد که بتواند ترجمه را به شکل بهتری انجام دهد بنابراین اگر نقدهای عالمانه صورت گیرد مفید است و قطعاً به غنای کار علمی کمک می‌کند.

وی در ادامه اعلام کرد: کتاب دولت و جامعه در دوره عثمانی می‌تواند آغاز همکاری‌های گسترده‌ای میان بنیاد دایرةالمعارف اسلامی و ارسیکا باشد. امیدوارم این کتاب نمونه‌ای باشد از کار علمی که شوق ادامه کار را ایجاد کند.

وی در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: شاید بد نباشد که کتاب‌هایی نظیر این کتاب از فارسی به ترکی ترجمه شود تا ما نیز شامل رونمایی کتاب‌هایی نظیر این کتاب در ترکیه باشیم.

اشتراکات فرهنگی و تاریخی ایران و ترکیه

سفیر جمهوری ترکیه در بخش دیگری از این مراسم اظهار کرد: پیوند میان فرهنگ و تاریخ ایران نیاز به توضیح ندارد اما من در زمانی که در ایران زندگی می‌کردم به این نتیجه رسیدم که هنوز نیاز داریم که بیشتر یکدیگر را درک کنیم و بشناسیم. ما اساساً نمیتوانیم تاریخ ایران و ترکیه را مستقل از هم نه بنویسیم نه درک کنیم و نه بفهمیم.

وی ادامه داد: از این زاویه و نظر توجه آثار پایه‌ای بنیادین اینچنینی به زبان هم می‌تواند فرصت مغتنمی را برای شناخت به وجود آورد.

هاکان گفت: وقتی چنین کتابی منتشر می‌شود طبیعتاً نقایصی در آن وجود دارد اما وقتی چنین اهدافی به سرمنزل مقصود می‌رسد منبعی الهامی برای پژوهشگران می‌شود تا تحقیقات عمیق‌تری انجام دهند و موضوعات جزئی‌تری را بررسی کنند.

سفیر جمهوری ترکیه تصریح کرد: ما موضوعی را در دستور کار داشتیم تا یادبودی برای شهدا ساخته شود، این برنامه‌ای بود که چند سال پیگیری می‌کردیم ولی به نتیجه نمی‌رسید. از آنجا که این مخاطب در وزارت خارجه معتقد بود در ایران دیدگاه‌چندان خوبی نسبت به عثمانی وجود ندارد و نباید برای کار روی چنین پروژه‌ای اصرار کنیم ولی موضوع همکاری به خوبی پیش رفت.

آنچه در این میان اهمیت دارد این است که تاریخ ابعاد مختلفی دارد و اتفاقات زیادی در آن رخ داده که از نگاه هر ملتی به یک دوره حساسیت وجود دارد، این موضوع درباره ملت ایران و ترکیه هم صدق می‌کند اما من باور دارم که میان ما و ایران نقاط مشترک بیش از افتراق‌ها است. باور دارم نشر چنین آثاری نقش مهمی در درک متقابل از هم دارد و هرچچه بیشتر یکدیگر را بشناسیم ارتباط عمیق‌تری میتوانیم داشته باشیم. امیدوارم پروژه‌های اینچنینی در سالهای آتی ادامه داشته باشد.

خالد ارند ریاست موسسه ارسیکا نیز گفت: امروز در پایان راهی هستیم که ۸ سال پیش آغاز کرده‌ایم و من امروز مراتب امتنان خود را اعلام می‌دارم.

وی با یادآوری زمانی که برای مذاکره با حداد عادل ملاقات داشته بیان کرد: موسسه ارسیکا به عنوان موسسه‌ای زیر مجموعه سازمان همکاری‌های اسلامی کنگره‌ها، کنفرانس‌ها، سمینارها و فعالیت‌های مختلفی را برای شناخت، تحقیق، بررسی ابعاد مختلفی از فرهنگ و تاریخ کشورهای اسلامی برگزار کرده است.

ارند افزود: موسسه‌ای بر اساس خروجی نشست وزاری امور خارجه کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در سال ۱۹۷۹، تشکیل شد تا کنون صدها همایش، کنگره و سمینار برگزار کرده و تاکنون توانسته ۲۰۰ اثر را در ارتباط با حوزه فعالیتش منتشر کند.

وی بیان کرد: در حال حاضر ده حوزه جغرافیایی مختلف، نمایش‌ها و نشست‌های مختلفی در حوزه تاریخی و فرهنگی برگزار می‌کنیم. یکی از مهم‌ترین پروژه‌هایی که از روز تاسیس موسسه پیگیر شده اثری است که امروز ترجمه فارسی آن را رونمایی می‌کنیم. این کتاب خلاصه‌ای از تاریخ بلند چندصد ساله دولت عثمانی است. جای دادن ششصد سال تاریخ در دو جلد کتاب کار ساده‌ای نیست و طبیعتاً پروژه‌های این چنینی نقایصی دارند که قطعاً این پروژه هم از آن برخوردار است.

وی با بیان اینکه یکی از نکات مهم این کتاب ترجمه هر یک از بخش‌هایش توسط دانشمندان متخصص است اظهار کرد: کتاب دولت و جامعه در حوزه عثمانی الهام بخش ما شد که پروژه‌ای را شروع کنیم که تاریخ جامعه جهان اسلام از آغاز تا امروز را بررسی می‌کند این پروژه در حال انجام است و ادامه دارد.

ترجمه فارسی، بهترین نسخه

خالد ارند بیان کرد: کتاب دولت و جامعه در دوره عثمانی تاکنون به هفت زبان انگلیسی، روسی، آلمانی، آلبانیایی، مقدونی و امروز هم به زبان فارسی تمام پروژه‌های هفت ترجمه را من شخصاً پیگیر بودم و اینجا باید بگویم در میان ترجمه‌ها بهترین نسخه ترجمه شده نسخه فارسی است البته وقتی به ظاهر کتاب نگاه می‌کنیم می‌گوییم از ظاهر کتاب برمی‌آید که محتوایش نیز همینقدر حرفه‌ای باشد.

محمدعلی موحد پژوهشگر و مولوی شناس که دیگر سخنان این مراسم بود ضمن اشاره به برشی از تاریخ دوره عثمانی تشریح کرد موضوع کتاب دولت و جامعه در دوره عثمانی بسیار مهم است. ما از تاریخ فقط بخش سیاسی و نظامی را در نظر می‌گیریم درحالیکه مهم‌ترین بخش آن تاریخ و فرهنگ است که من امیدوارم این کتاب اولین قدم باشد و صاحب‌نظران ایرانی بر روی چنین مبحثی کار کنند.

وی در بش دیگر صحبت‌هایش به مغفول ماندگی تمدن و فرهنگ اشاره کرد: من زمانی که کتاب را دیدم فکر کردم این متون را افرادی نوشته‌اند که در حال حاضر مدرس هستند و یا با دانشجو و طلبه سر و کار دارم در حالیکه ترجمه این کتاب توسط تعداد افرادی بود که هر یک در حوزه تخصص خود کار کرده‌اند.

محمد جوهرچی که جمع‌آوری این کتاب را بر عهده داشته در بخش دیگری از این مراسم مراحل جمع‌آوری و آماده‌سازی کتاب دولت و جامعه در دوره عثمانی را برای حاضران تشریح کرد.

رونمایی از کتاب

در بخش دیگری از این مراسم کتاب دولت و جامعه در دوره عثمانی توسط محمدعلی، موحد سفیر جمهوری ترکیه و خالد ارند رونمایی شد.